

ANATEEMA

Seemiläinen juuri, josta herem, anateema, on peräisin, merkitsee ”erilleen panemista” ja ”profaaniin käyttöön kieltämistä”. Raamatussa sanan käyttö tarkoittaa ennen kaikkea Jumalalle pyhittämistä.

VT Varhaisimmissa teksteissä anateemakäytäntö, jonka Israel jakoi naapuriensa, kuten Moabin, kanssa, ei merkitse pelkästään voitetun vihollisen surmaamista, vaan se on yksi pyhän sodan uskonnollisista säännöistä. Saadakseen voiton Israel, joka käy Jahven sotia, vihkii saaliin anateemalle: se luopuu saaliin hyödyntämisestä ja sitoutuu valalla pyhittämään sen Jahvelle (4. Moos. 21:2 f.; Joos. 6). Tämä pyhittäminen johtaa saaliin täydelliseen tuhoamiseen, niin elävien olentojen kuin esineidenkin; sen laiminlyömisestä rangaistaan (1. Sam. 15), samoin sen pyhäinhäväistyksestä rikkomisesta, joka aiheuttaa tappion (Joos. 7).

Käytännössä tätä näyttää sovelletun melko harvoin: Israel valtasi useimmat kanaanilaiskaupungit (Joos. 24:13; Tuom. 1:27–35), kuten Geserin (Joos. 16:10; 1. Kun. 9:16) tai Jerusalemin (Tuom. 1:21; 2. Sam. 5:6 f.). Jotkin kaupungit tekivät jopa liittoja, kuten Gibeon (Joos. 9) ja Sikem (1. Moos. 34).

Deuteronomistiset historiankirjoittajat tiesivät, ettei anateemaa ollut sovellettu valloituksen aikana (Tuom. 3:1–6; 1. Kun. 9:21). Silti he muotoilivat siitä yleisen lain vastauksena kanaanilaisen uskonnon Israelia kohtaan harjoittamaan houkutukseen ja vahvistaakseen uudelleen valitun kansan pyhyiden (5. Moos. 7:1–6). Siksi valloitushistoria esitetään hyvin järjestelmällisesti: menneisyyteen on siirretty uskonnollinen reaktio, jonka taustalla oli Jahven yksinomainen herruus pyhään maahan ja sen asukkaisiin.

Sanan herem kehitys näyttää erottaneen sen kaksi osatekijää toisistaan: yhtäältä tuho ja rangaistus, jotka kohdistuvat etenkin uskottomuuteen Jahvea kohtaan (5. Moos. 13:13–18; Jer. 25:9); toisaalta pappiskirjallisuudessa ihmisen tai esineen pyhittäminen Jumalalle ilman lunastusmahdollisuutta (3. Moos. 27:28 f.; 4. Moos. 18:14).

UT Uudessa testamentissa ei enää puhuta pyhän sodan aloittamisesta eikä ihmisten vihkimisestä anateemalle. Sana kuitenkin säilyy kirouksen merkityksessä (ja Luuk. 21:5:ssä Jerusalemin temppeliin annetuista uhrilahjoista).

Juutalaisten suussa se tarkoittaa valaformuloissa (Mark. 14:71; Ap. t. 23:12) kirousta, jonka ihminen langettaa itselleen, jos hän vannoo väärin.

Paavalilla se on kirousformula, joka ilmaisee Jumalan tuomion uskottomista (Gal. 1:8 f.; 1. Kor. 16:22). Kristityn on mahdotonta lausua sitä Jeesusta vastaan (1. Kor. 12:3). Kun apostoli sanoo toivovansa olevansa anateema, jos hänen veljensä voisivat sillä tavoin saada pelastuksen, hän täsmentää, että se merkitsisi hänelle Kristuksesta erotetuksi joutumista (Room. 9:3). Tämä paradoksaalinen ilmaus määrittelee siis kirouksen, jonka ihminen langettaa itselleen veljiensä rakkaudesta.

UÉPS

Katso myös: → Apostolit II I TT guerre AT IL — Kirous -7- purA.TI, i — Pyhä AT III.2